

Verslag van excursie naar het Belversven in 2009

tekst: John Bruinsma

kaart en foto's: Wim van der Ven

Floristische Werkgroep KNNV Eindhoven
16 april 2010

Inleiding

Op verzoek van Leo de Bruijn, onderzoekscoördinator van Natuurmonumenten, zijn Toon van der Schans, Wim van der Ven en schrijver dezes, leden van de Floristische Werkgroep van de KNNV – Eindhoven, op 3 augustus 2009 wederom op zoek geweest naar waterplanten in het Belversven. De gebruikte methode is dezelfde als bij eerdere excursies (Bruinsma, 2007). We hebben ongeveer dezelfde route gevaren als eerdere keren, d.w.z. vooral langs de kant. Een enkele keer zijn we wat meer naar het midden geweest. Planten tot plm 2 m diep hebben we opgeharkt. We zijn alleen in km-hok 145/398 geweest; de zuidelijke rand die in 145/397 ligt is volgegroeid met Riet en het moerasbos zuidelijk van de rietrand hebben we niet bezocht.

Ook hebben we op een aantal plaatsen planten enkele bijzondere planten op de oever genoteerd.

In het onderzoek zijn de al eerder toegepaste schalen gebruikt. Voor het beschrijven van **alle soorten**: r = enkele planten; verder het percentage bedekking: <1, 1 t/m 100%. Daarnaast een code voor de verspreiding van een soort over het ven:

- a: homogeen
- b: tamelijk homogeen
- c: homogeen noch heterogeen
- d: tamelijk heterogeen
- e: heterogeen.

Voor het lokaliseren van **bijzondere soorten** is gebruik gemaakt van Amersfoort-coördinaten, vastgesteld met GPS, en voor de schaal is de FLORON-Rode lijst schaal gebruikt. Zie voor de vaar- en looproute (van Wim van der Ven) de kaart. De GPS heeft een tijdje uit gestaan.

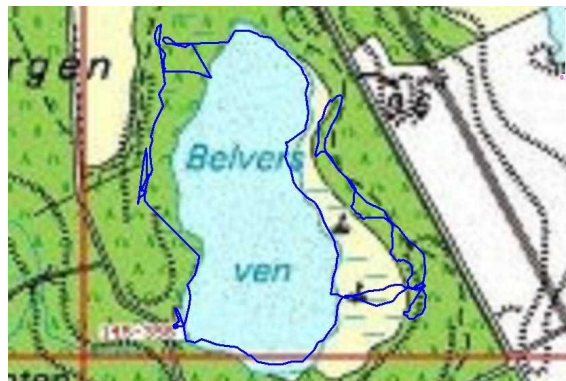
Er zijn in het water geen mossen aangetroffen.

De bodem is grotendeels bedekt met een sliblaag, gemiddeld 1 cm dik, soms ontbrekend, in luwe bochten met bomen tot 5 cm dik.

Er zit weer vis in het ven. We hebben een school kleintjes gezien, maar aan de beweging van het water te zien, zijn er ook grote.

Belversven open water

X-coördinaat	145,2
Y-coördinaat	398,3
Lengte proefvlak (m)	500
Breedte proefvlak (m)	200
Helderheid water	helder
pH	6,4
EGV ($\mu\text{S cm}^{-1}$)	70
Bedekking totaal (%)	98
Bedekking helofyten (%)	<1
Bedekking drijflaag (%)	1
Bedekking onder water (%)	98

In de tabel betekent 'verdwenen' wel gezien in 2006, niet in 2009; 'nieuw' betekent niet gezien in 2006, wel in 2009.

Wetenschappelijke naam	aantal	Nederlandse naam	
<i>Alisma plantago-aquatica</i>	-	Grote waterweegbree	verdwenen
<i>Alnus glutinosa</i>	r	Grauwe els	nieuw
<i>Callitriche platycarpa</i>	-	Gewoon sterrenkroos	verdwenen
<i>Cardamine pratensis</i>	-	Pinksterbloem	verdwenen
<i>Carex pseudocyperus</i>	r	Hoge cyperzegge	
<i>Carex rostrata</i>	<1c	Snavelzegge	
<i>Chara virgata</i>	97a	Teer kransblad	
<i>Cicuta virosa</i>	-	Waterscheerling	verdwenen (wel op de oever)
<i>Comarum palustris</i>	r	Wateraardbei	nieuw
<i>Eleocharis palustris</i>	<1e	Gewone waterbies	

Elodea nuttallii	<1c	Smalle waterpest	
Eleogiton fluitans	-	Vlottende bies	verdwenen (wel op de oever)
Epilobium species	-	Basterdwederik (G)	verdwenen
Galium palustre	-	Moeraswalstro	verdwenen
Glyceria fluitans	-	Mannagras	verdwenen
Glyceria maxima	r	Liesgras	nieuw
Hydrocharis morsus-ranae	r	Kikkerbeet	
Hydrocotyle vulgaris	r	* waternavel	nieuw
Hypericum elodes	<1c	Moerashertshooi	
Iris pseudacorus	r	Gele lis	nieuw
Juncus bulbosus	<1c	Knoirus	
Juncus effusus	-	Pitrus	verdwenen (wel op de oever)
Lemna minor	r	Klein kroos	
Lythrum salicaria	r	Grote kattenstaart	
Mentha aquatica	-	Watermunt	verdwenen (wel op de oever)
Nitella flexilis	-	Buigzaam glanswier	verdwenen
Nitella translucens	1d	Doorschijnend glanswier	
Nuphar lutea	<1d	Gele plomp	
Nymphaea alba	<1d	Witte waterlelie	
Oenanthe aquatica	<1e	Watertorkruid	verdwenen (wel op de oever)
Persicaria hydropiper	<1c	Waterpeper	
Phragmites australis	<1c	Riet	
Potamogeton berchtoldii	<1	Spits fonteinkruid	nieuw
Potamogeton x angustifolius (gramineus x lucens)	<1d	Gegolfd fonteinkruid	
Potamogeton gramineus	<1c	Ongelijkbladig fonteinkruid	
Potamogeton lucens	r	Glanzig fonteinkruid	
Potamogeton natans	<1b	Drijvend fonteinkruid	
Potamogeton x sparganifolius (natans x gramineus)		Zwaardbladig fonteinkruid	verdwenen
Potamogeton obtusifolius	<1c	Stomp fonteinkruid	
Potamogeton polygonifolius	<1d	Duizendknoopfonteinkruid	verdwenen
Ranunculus lingua	r	Grote boterbloem	
Riccia fluitans	-	Gewoon watervorkje	verdwenen
Rumex hydrolapatum	r	Waterzuring	nieuw
Sagittaria sagittifolia	<1d	*Pijlkruid	nieuw
Schoenoplectus lacustris	<1b	Mattenbies	
Sparganium emersum	<1d	Kleine egelskop	
Sparganium erectum	r	Grote egelskop s.l.	
Typha angustifolia	<1c	Kleine lisdodde	
Typha latifolia	r	Grote lisdodde	
Utricularia australis/vulgaris	-	Loos of Gewoon blaasjeskruid	verdwenen

Niet alle determinaties zijn geheel zeker, met name Typha angustifolia / latifolia, misschien ook Sparganium emersum en gekiemde Sparganium erectum. Wellicht zijn ook (voor de aantallen) Typha, Schoenoplectus en Sparganium niet helemaal goed gescheiden.

Belversven bijzondere soorten in het water; alle in 145/398

Eleogiton fluitans

Hypericum elodes

Bij .145/.391 e. het water in groeiend. (Verder wel veel op de oostoever, maar bij de huidige waterstand niet in het water.

Potamogeton berchtoldii

Bewaard is een exemplaar met voor deze soort zeer brede bladen bij .080/.245 c. Verder overal langs de oost- en noordoever behalve in de noordwest-bocht. Op 5 of 6 plaatsen aan te geven met c.

Potamogeton gramineus

.145/.220 c. Verder overal langs de oost- en noordoever behalve in de noordwest-bocht. Op 5 plaatsen aan te geven met c.

Potamogeton x angustifolius

Overal langs de oostoever en in de noordoever, behalve in de noordwest-bocht. Op 5 of 6 plaatsen aan te geven met c.

Potamogeton obtusifolius

.080/.245 c; .133/.457 d; .297/.322 b; .146/.036 c.

Nitella translucens

.150/.106 c; .154/.456 e; .329/.229 g; .340/.024 b.

Belversven bijzondere soorten op de oever; alle in 145/398. Veel minder onderzocht dan het water.

Eleogiton fluitans	.075/.271 c; .114/.416 c.
Thelypteris palustris	.193/.455 f; .340/.215 f; .317/.404 d.
Utricularia intermedia	In slenk tussen Myrica gale .452/.064 d.
Utricularia minor	In slenken tussen Myrica gale, van het ven afgescheiden door rietranden. .462/.078 g; .457/.114 g; .328/.294 g; .351/.343 f; 348/.375 g

Verzamelde planten

Verzamd is *P. berchtoldii* met voor deze soort zeer brede bladeren. Hij is ingelegd in het herbarium van het Milieu Educatie Centrum in Eindhoven De kranswieren, *Potamogeton gramineus x lucens* (= *x angustifolia = x zizii*), *P. obtusifolius* en *P. gramineus* zijn **niet** nogmaals verzameld.

Drijvende waterweegbree

We hadden een kaart mee met de vindplaats van *Luronium natans* (2009, André Aptroot). We hebben hem, ondanks lang zoeken in en langse de oever, niet kunnen vinden.

Veranderingen

De opvallendste ontwikkeling sinds 2006 is het dichtgroeien van vrijwel de gehele bodem met *Chara virgata*. Daartussen is nog weinig plaats voor andere soorten. Tussen de dichte mat staan her en der 'eilanden' *Nitela translucens* en losse planten *Elodea nuttallii*. De overige soorten zijn vrijwel beperkt tot de west- en noord-westoever. Dit zijn –niet toevallig?– de enige oevers die geleidelijk in het ven aflopen.

In 2006 waren we nog optimistisch dat er nog lang waterplanten zouden kunnen staan omdat de begroeiing nog zeer ijl was. Dat is nu niet meer het geval. Als de dichte mat *Chara virgata* afsterft, is de kans op een anaerobe sliblaag en toegenomen beschikbaarheid van nutriënten groot. De vegetatie zal dan waarschijnlijk sterk verminderen en de waterkolom troebel worden van opgewerveld slib en zwevende algen.

Literatuur

Bruinsma, John, 1994. Vennen in Midden-Brabant, opnieuw bezocht in 1991 en 1992. Characeae Werkgroep Eindhoven, Breugel.

Bruinsma, John, 2004. Verslag Excursie Floristische Werkgroep naar het Winkelsven, Kampina, 27 juni 2004. Floristische Werkgroep KNNV afdeling Eindhoven. <http://www.knnv.nl/eindhoven/florwg.html> Selecteer Publicaties/Verslagen.

Bruinsma, John, 2005. Excursieverslagen Oisterwijkse vennen 2005. Floristische Werkgroep KNNV afdeling Eindhoven. <http://www.knnv.nl/eindhoven/florwg.html>. Selecteer Publicaties/Verslagen.

John Bruinsma & Wim van der Ven, 2007. Verslag van twee excursies naar het Belversven in 2006. Floristische Werkgroep KNNV Eindhoven. <http://www.xs4all.nl/~wimvdven/belversven2006.htm> of <http://www.knnv.nl/eindhoven/florwg.html>. Selecteer Publicaties/Verslagen.

Dam, H. van, 1983. Vennen in Midden-Brabant. Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Leersum. RIN-rapport 83/23.

Hofman, Karin & Mirjam Janssen, 1986. Historische ontwikkelingen van vennen in Midden Brabant, qua vegetatie en waterchemie en een beschrijving van de huidige toestand. Doctoraalverslag voor het hoofdvak Aquatische Oecologie; verslag 210 van het Laboratorium voor Aquatische Oecologie, Katholieke Universiteit Nijmegen, in samenwerking met Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Leersum.

Foto's van Wim van der Ven:
voorpagina: Verbrokkelde planten van *Chara virgata*.
p.4. *Utricularia intermedia*.